

De geboorte van een museum

Anderhalf jaar geleden startte plan Radix met kunstzinnig landschapsonderzoek vanuit de Achterhoek om een bijdrage te leveren aan de worteling en betekenis van hedendaagse kunst. Komt ondertussen van deze vage pretentie nog iets terecht? Jawel, al gaat het tergend langzaam. Waarvoor excuus.

Landinwaarts 3 (dec. '10) kondigde aan dat er een stap in de richting van een Radix Museum voor de Collectie Achterhoek zou volgen. Dus dat is opgepakt. En we mogen zeggen, door menigeen. Niet dat er iets af is, maar er is wel voldoende nieuw onderzoeksmateriaal om nu te laten zien.

Eerst een waarschuwing: in dit nummer is een uitgebreide tekst toegevoegd. Daarvoor is gekozen omdat de reacties op nummer 3 niet onwelwillend, maar wel summier en aarzeland waren. Ze leken te duiden op een soort ongemak dat het nummer oproep. Meer uitleg kan dat ongemak misschien wat verzachten. Bovendien sluit het geven van meer toelichting logisch aan bij plan Radix, dat stelt dat kunstwerk, context en referentiekader onlosmakelijk in de beleving van de beschouwer samenkomen. Bij de plaatjes levert de tekst dus gelijk ook een verbale context en min of meer gerationaliseerd referentiekader.

Maar vindt u het allemaal niet om door te komen, dan kijkt u alleen plaatjes en laat de tekst lekker zitten.

Goed. Hoe ontspruit aan ons onderzoeksgebied een museum? Dat is de vraagstelling.

Zoals bij andere vormen van grondwinning (mijnbouw, landbouw, visserij) veronderstelt deze vraag een voedende natuur. Het blijkt in culturen over de hele wereld; wie iets hoopt te krijgen van het landschap is geneigd de aarde als een soort complexe moeder te gaan zien. plan Radix wil echter niet de romantische Gaya- of new-age- of eco-kant op. We storten ons daarom niet gelijk in de metafoer van Moeder Aarde, maar doen even een stapje terug naar het letterlijk vrouwelijke.

Voor het gemak putten we daartoe uit de voor het grijpen liggende infantiele mannelijkheid van L, de zelfbenoemde en onbezoldigde projectleider van plan Radix.

Plaatje 1

María was L's moeder. Zij had hem lief en verzorgde het onnozele kind met plichtsbeachtende toewijding. Maar moeder María ontwikkelde gaandeweg ook kastijdende aandriften, die in regelmaat op hem neerdaalden. Dit terwijl wij mogen stellen dat L een gezellig knaapje was.

Zo leerde L dat de affectieve moederwerkelijkheid niet eenduidig is: uit de bron van liefde ontving de vrucht van haar schoot evenzeer pijn en verwarring. Ook van de metaforische moedernatuur mogen wij daarom een paradoxale aard verwachten. De beweegredenen van waaruit zij zowel schenkt als straft, zullen door deze aard voor ons ongrijpbaar blijven. Radix' museumbarende werk zal dus niet eenduidig begrijpelijk kunnen zijn. Dat kan als vervelend worden ervaren en beperkt ongetwijfeld voor een deel van het publiek de genietbaarheid van het hier gebodene, maar het is niet anders.

Plaatje 2

We zien weelderige vrouwelijke vleselijkheid in ledige afwachting. De Vrouw, bereid, wachtend tot zij geconsumeerd zal worden. (The Lord of

the Rings zegt: *The ring wants to get back to its master. It wants to be found.*) Een boeiend, zorgwekkend beeld.

L was nog lang niet geslachtsrijp en had geen enkel benul van de diepten der andere kunne, toen hij toch al met grote aandacht deze afbeelding uit een kunstboek van zijn vader bestudeerde. Hij gevoelde ongedefinieerde belonende sensaties bij zijn oplettenheid, doch tegelijkertijd was er sprake van zorg. Want wat was er met deze vreemde grote mensen aan de hand? Waar waren bijvoorbeeld hun piemels gebleven? Onrustig zocht L de regionen af waar die hadden moeten zitten. Want: reeds de aanblik van het vrouwelijk fysiek in ledige toestand - in metaforische zin het wachtend landschap - zet aan tot hoopvolle opmerkzaamheid. Met daarbij altijd ook de zorg om onraad die de mens in het vrije veld zo kenmerkt.

Hiermee genoeg reeds over de jeugd van L. Waar het om gaat is dit: vanuit plaatjes 1 en 2 kunnen we onze verwachting operationaliseren voor de benadering van het onderzoekslandschap als zijnde vrouwelijk. Een wezenskenmerk van het vrouwelijke is immers dat zij moeder kan worden, in ons geval hopelijk van een museum.

Laten we vervolgens te dien einde stellen dat we met het benoemen van L's eerste kinderlijke tekenen van mannelijkheid het metaforisch zaad hebben geplengd voor de tweede stap; het concept van de zwangerschap van het landschap.

Zoals dat gaat bij een eerste vermoeden van mogelijke zwangerschap, is er behoefte aan bewijs. Of op z'n minst aan een aanwijzing dat er vrucht gedragen kan worden. In ons geval van een prenataal museum luidt de vraag; zijn er tekenen van kunst? Is er een aanwijzing dat in de landschappelijke baarmoeder bij Zelhem foetale vormen van kunst te vinden zijn? Het gaat hier dus niet om reeds voldragen kunstwerken, maar om een foetale aanwezigheid ervan. Tekens van wat wij herkennen als vroege vrucht.

Plaatje 3

Voor het kunnen herkennen van zo'n teken van vroege ontwikkeling wendde wij ons tot de primitieve kunst, die immers nog geen kunst is. Of in ieder geval geen kunst-voor-de-kunst, tot zij door een aantal kunstenaars begin 20e eeuw daartoe benoemd werd.

In plan Radix (paragraaf 19 - 24) is met reden gekozen voor de Aborigines als referentiegroep in dezen. Zij zijn het oudste niet van buitenaf beïnvloede volk ter wereld geweest door een 'isolement' van ruim 40.000 jaar. Hun werkelijkheid is voor de westerling een onbegrijpelijk vergaande mythologische versmelting van dagelijkse verrichtingen (eten, wonen, reizen) en natuurkundige kennis (van planten, bronnen, dieren, sterren). Zij maken daarbij gebruik van een iconografisch tekenstelsel dat in hun dagelijkse mythische omgang met de van verhalen bezwangerde natuur toch een zeer praktisch bruikbare informatieoverdracht mogelijk maakt. Stel dat we in de omgeving van Zelhem een tekentaal zouden vinden die daarmee in vormrijm is, dan zouden we mogen zeggen dat we dichtbij feutale tekenen zijn.

Plaatje 4

Die tekenen blijken er inderdaad te zijn. Het historisch en landschappelijk verschil tussen Arnhem Land, Australië, en het achterland van Arnhem, de Achterhoek, is erg groot. Maar de stap in vormrijm blijkt

opmerkelijk klein. Van 22 januari tot 12 maart 2011 exposeerde Marianne Haselhoff in de galerie van de bibliotheek van Zelhem. Wat we hier zien, zijn 'tekens' ontleend aan (geprepareerd uit) het werk van Haselhoff. Het zijn dus niet de voldragen werken zelf, maar vormen die in het werk voorkomen. (Ware plan Radix geneigd tot doordraven, dan zouden we het een soort genen noemen; genetische vormen.)

Voor ons zwangerschapsonderzoek zit in het gevonden vormrijm een relevante gelijkenis. Want zoals de Aborigines hun tekens hebben ontleend aan de hun omringende natuur, zo heeft ons onderzoek de Haselhofftekens ontleend aan zijn eigen natuurlijke, en eveneens mythische onderzoeksgebied bij Zelhem.

Het onderzoeksgebied draagt dus blijkbaar inderdaad foetale kunst in zich. Het stroomgebied van de Heidenhoekse Vloed is dus vruchtbaar genoeg voor een museum uit eigen bodem!

1. Max Ernst; *La vierge corrigeant l'enfant Jésus devant trois témoins*; André Breton, Paul Eluard et le peintre, 1926
2. Jean Ingres; *Het Turkse Bad*, 1862
3. *Aboriginal Art - Symbols*; www.aboriginal-dreamtime.net2go
4. *Details uit het werk van Marianne Haselhoff, Oosterbeek*

Zwangerschap neemt tijd
Er wordt. Ouders wachten. Af en toe leggen ze de handen op de moederbuik. Gaandeweg voelen ze dat er beweging in komt. Wat ze niet zien, snappen of kennen, zal zich nochtans als deel van henzelf openbaren.

Daarvoor is ruimte nodig. Openbaring heeft een omvang die niet gebruikelijk is. De man is ingegaan tot de vrouw met het gangbaar formaat zijner opwinding. Maar hoezeer dat formaat op dat moment wellicht ook 's mans trots moge zijn geweest, de openbaring behoeft een aanmerkelijk groter opening voor haar baren. De weg waarlangs de boreling zichtbaar kan worden, zal ontsloten moeten worden.

Ontsluiten, opening maken, betekent in letterlijk lichamelijke zin het uiteenwijken des vlezes. In de hier gezochte, overdrachtelijke zin betekent het vooral: weglaten.
In de kunsten is de kunst van het weglaten een vorm van noeste inspanning (vgl. de zich ontsluitende moeder, het gaat (bepaald niet) vanzelf).
De kunst is het weghalen van alles wat in de weg zit, om te zorgen dat juist dát gezien

wordt waar het om gaat.
De meest beproefde manier daartoe is abstractie. Nodeloze mimetische verwijzingen worden weggelaten om ruimte te maken voor het zien van essentie.
Wikipedia meldt: Abstractie is het weglaten van alle niet essentiële informatie of aspecten om meer fundamentele structuren zichtbaar te maken.

In het navolgende ontsluiten we het gebied daarom door abstractie in stappen.

Stap 0: bezie de klaarblijkelijke werkelijkheid
Als u even opkijkt van dit leesvoer en de blik om u heen werpt, ervaart u waar u bent. Wat u waarneemt is zo'n beetje de werkelijkheid waarin u verkeert. U ziet, ruikt, voelt de dingen zoals ze via uw zintuigen en gewenning zijn. Uiteraard.

Voor stap 0 zou u zelf naar de Heidenhoekse Vloed moeten gaan om er te zien, ruiken, horen, proeven en voelen. Daar alleen beleeft u de onbegrijpelijke rijkdom van haar dagelijkse werkelijkheid. Zonder uw daarzijn kan zij voor u geen werkelijke rol spelen.

Dus u gaat. U wandelt er wat rond en uw zintuigen melden dat de Heidenhoekse Vloed inderdaad bestaat. U merkt dat het er bijzonder is (niet uniek in de zin van Himalaya of Niagara; u plaatst uw waarneming in een relativerende context, want u bent in de Achterhoek) en u wilt dat vasthouden.

Maar u moet ook weer naar huis - naar de wc, honger, verplichtingen elders e.d. immers. Dus wat doet u? Wat u vaker doet op memorabele momenten: u neemt een foto om de klaarblijkelijke werkelijkheid mee naar huis te nemen.

Stap 1: neem een foto

De foto brengt ons op een eerste abstractie-niveau dat inmiddels volledig binnen het referentiekader van de westerse mens past. Waar Papoea's nog verschrikt dachten dat hun ziel gestolen was bij het zien van hun foto, is voor ons de foto een adequate en vooral snel te nemen representatie van de werkelijkheid. (Voor menigeen overigens nog altijd reden genoeg om weg te duiken als er een camera gericht wordt.) Door het gemak waarmee een foto genomen kan worden zou je haast vergeten over welk een geweldige afstand de werkelijkheid erin naar een ander niveau verschuift, en vergaand geabstraheerd wordt

De foto, die ogenschijnlijk zo dicht bij de werkelijkheid staat, ontsluit die werkelijkheid o.a. door drie abstracties van bijzonder verstrekende betekenis. 1. Het weglaten van tijd. 2. Het weghalen van de feitelijk omvang; meestal is de foto slechts een fractie zo groot als het geknipte tafereel. En 3. het weglaten van de derde dimensie: diepte. De panoramafoto hierboven is gemaakt door Albert Ordelman en geeft de meest westelijke poel van het gebied weer.

Met de lens van Ordelmans toestel deze foto niet gemaakt worden. Met een mergefunctie is een aantal foto's aan elkaar geplakt om een 'echter' breedbeeld te krijgen. Ook de verhouding tussen donker en licht is gemanipuleerd. We nemen dus met deze zeer gebruikelijke foto in één stap een grote, abstraherende afstand van de werkelijkheid. Maar iedereen herkent het plaatje nog zonder enige moeite, en zal hierin niet direct een belangrijk kunstwerk in vermoeden. Voor plan Radix en het kunstzinnig landschaps-onderzoek is het echter wel degelijk een belangrijke wortel van waaruit verdere abstractie kan groeien en in die zin is deze foto wel degelijk belangrijk voor de Radixcollectie Achterhoek.

Stap 2: kijk vanuit de geest

Een verdergaande abstractie dan de gewone foto is de luchtfoto. Het is de fantasie dat de mens kan vliegen. De vlakkelandsmens heeft daar minder directe aanleiding toe dan de bergbewoner. Die ziet vanaf zijn eigen berg de bergwand aan de overkant als een min of meer plat vlak; bergwandelen is een vorm van vliegen.

Zoals bij alle reizen vertaalt het brein de waarneming en beweging door het landschap naar een geestesbeeld van haar structuur. Wie ergens naar toe is geweest, kan - hoe knullig misschien ook - iets van een routekaartje over die reis maken. Het abstraheren van het landschap door het maken van een kaart is dan ook veel ouder dan de luchtfoto, en gaat veel verder. De kartograaf laat immers alle landschapsdetails die er niet toe doen weg, terwijl de luchtfoto geen hoofd- van bijzaken kan scheiden; daarop komt nu eenmaal ongevraagd iedere struik, schaduw en reflectie. Vanwege dit gebrek aan onderscheidingsvermogen van de foto verlaten we hier de technisch mogelijk gemaakte precisie en gaan verder met het geestelijk bevattingsvermogen: de representatie van de werkelijkheid als hersenactiviteit. Want het cartograferen lijkt

misschien op het plaatje rechtsonder alsof het niet veel meer is dan het overtrekken van een luchtfoto, maar niets is minder waar. De cartograaf zorgt voor de verinnerlijking van het landschap. De kaart is de overgangsfase van zien naar overzien. Het eerste is de zintuiglijke waarneming, het tweede is de voorstelling die wij ons met gesloten ogen van die waarneming kunnen maken. Deze verbeelding van het geestesoog hebben wij hard nodig om het gebied verder te ontsluiten voor ons onderzoeksdoel.

Stap 3: maak keuzes en benut de vrije wil plan Radix is geen filosofisch platform, maar benut in blijde dankbaarheid de verworvenheden van de kunstgeschiedenis, in bijzonderheid die van de afgelopen 150 jaar, ooit door Karel Appel zo kundig samengevat met 'Ik rotzooi maar wat aan'.

Nu we bij de ontsluiting van het landschap door stapsgewijze abstractie het gebied van de geest zijn binnengegaan, is het goed Appels uitspraak even tot ons door te laten dringen. In feite zegt hij: bij mijn werken streef ik niet naar een vooraf gesteld doel.

Hoewel de Radixredactie er eigenlijk te weinig van snapt om er verantwoord over te beginnen, verstout zij zich toch om hierbij te refereren aan de verwarring van Einstein, die als consequentie van zijn eigen onderzoek moest constateren dat onvoorspelbaarheid een nadrukkelijke rol speelt in elementaire fysische processen. De wetenschapper verzette zich tegen zichzelf met de noodkreet; God dobbelt niet! Maar vervolgonderzoek bevestigde zijn ontdekking; God dobbelt wel.

Zowel Appel als Einstein ontdekten tot hun verbazing dat hun manier van scheppen op die van de Schepper moest lijken. Ook Hij rotzooit maar wat aan in onze schepping van Hem.

(Dit raakt aan de essentie van de vrije wil in de kunsten. In het creatief proces is de vrije wil niet het kunnen doen en laten wat je wilt, maar juist het tegenovergestelde ervan: de bevrijding van het eigen willen. Vanuit de beheersing van de discipline (het vakmanschap) laat de kunstenaar de dingen (tijdelijk) gebeuren. Hij legt zijn wil niet op aan zijn handelen. De wil krijgt vrij, wat toevalstreffers kans geeft.

Een van de belangrijkste vaardigheden bij het creatief proces is het herkennen van een toevalstreffer.

Wie bij volle verstand en door opvoeding op de hoogte van de normen en waarden in zijn cultuur toch maar wat aan rotzooit, die lijkt optimaal van zijn vrije wil gebruik te maken.

Overigens is het vrijlaten van de wil niet per definitie een vrolijke zaak. Vaak roept het daardoor ontstane toeval een staat van cognitieve dissonantie op. Dat maakt het benutten van de vrije wil sterk afhankelijk van het vermogen om cognitieve dissonantie te verdragen - te verdringen, zo u wilt. Was het niet Hannah Ahrendt die zo treffend benoemde dat het grootste talent van de mens zijn vermogen tot verdringing is?

[Dit met dank aan Marijke van Geijn voor haar attenderen op de neteligheid van de kwestie van de vrije wil.]

De abstraheringen in de nu genomen stappen 0 t/m 3 kwamen voort uit de mimetische representatie van het landschap. Nu we de weg in de geest vervolgen, kunnen we naar vrije wil de mime (het natuurgetrouw namaken van het landschap) los gaan laten.

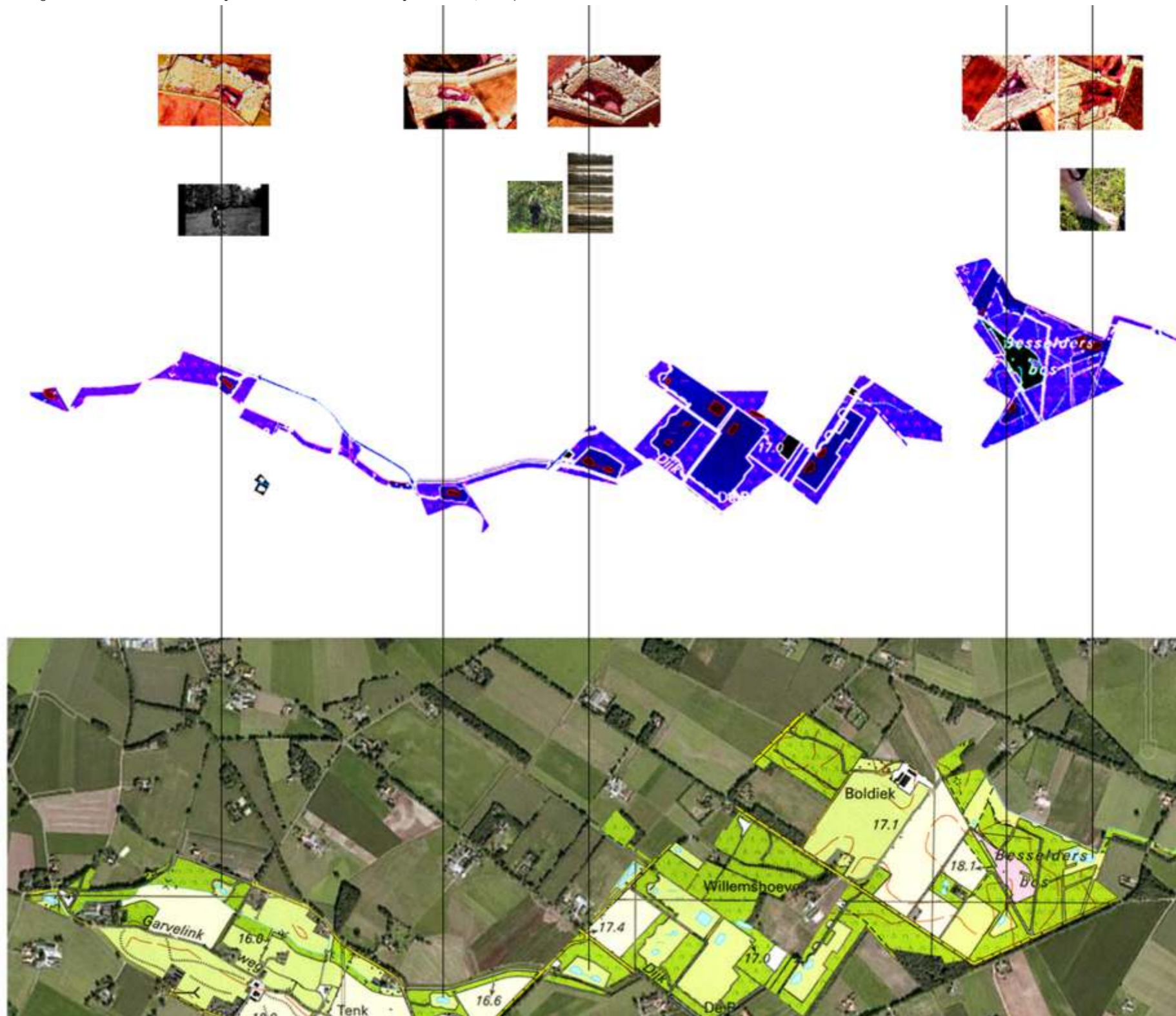
Stap 4: Knip, plak en kleur er lustig op los We knippen op goed geluk en zonder duidelijk doel het gebied uit waar we meer hopen te vinden. Om ons knipsel verder van het landschap te ontsluiten, geven we het een ander kleurtje;

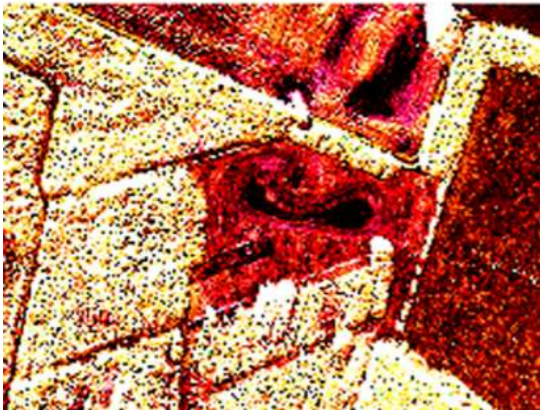
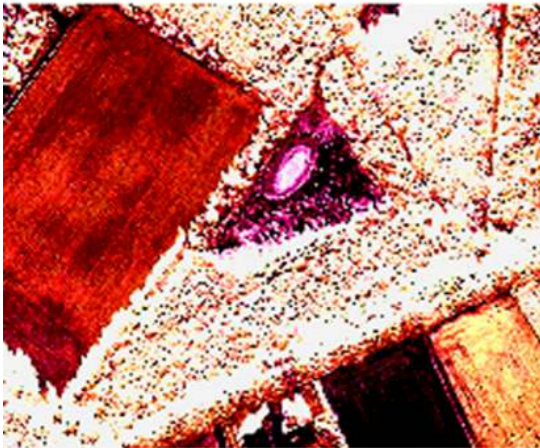
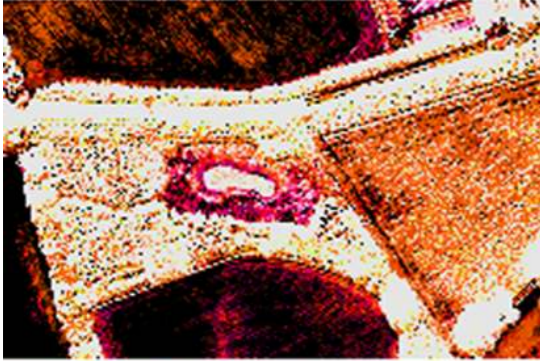
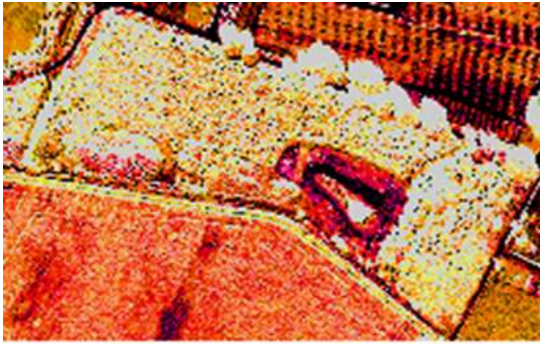
land wordt blauw, en de poelen in het gebied maken we rood. Zomaar, om eens wat te proberen. We moeten immers wat aanrotzooien om verder te komen. Toevallig zien we zien nu in de blauwe vlekken dat die rode poelen een soort brandpuntjes in het gebied worden.

In Landinwaarts 3 beschreven we hoe we vier plekken al in het veld met vier personen hebben onderzocht door het verrichten van pikethandelingen (zie de fotootjes daarvan hieronder, tweede rij van boven). Die plekken

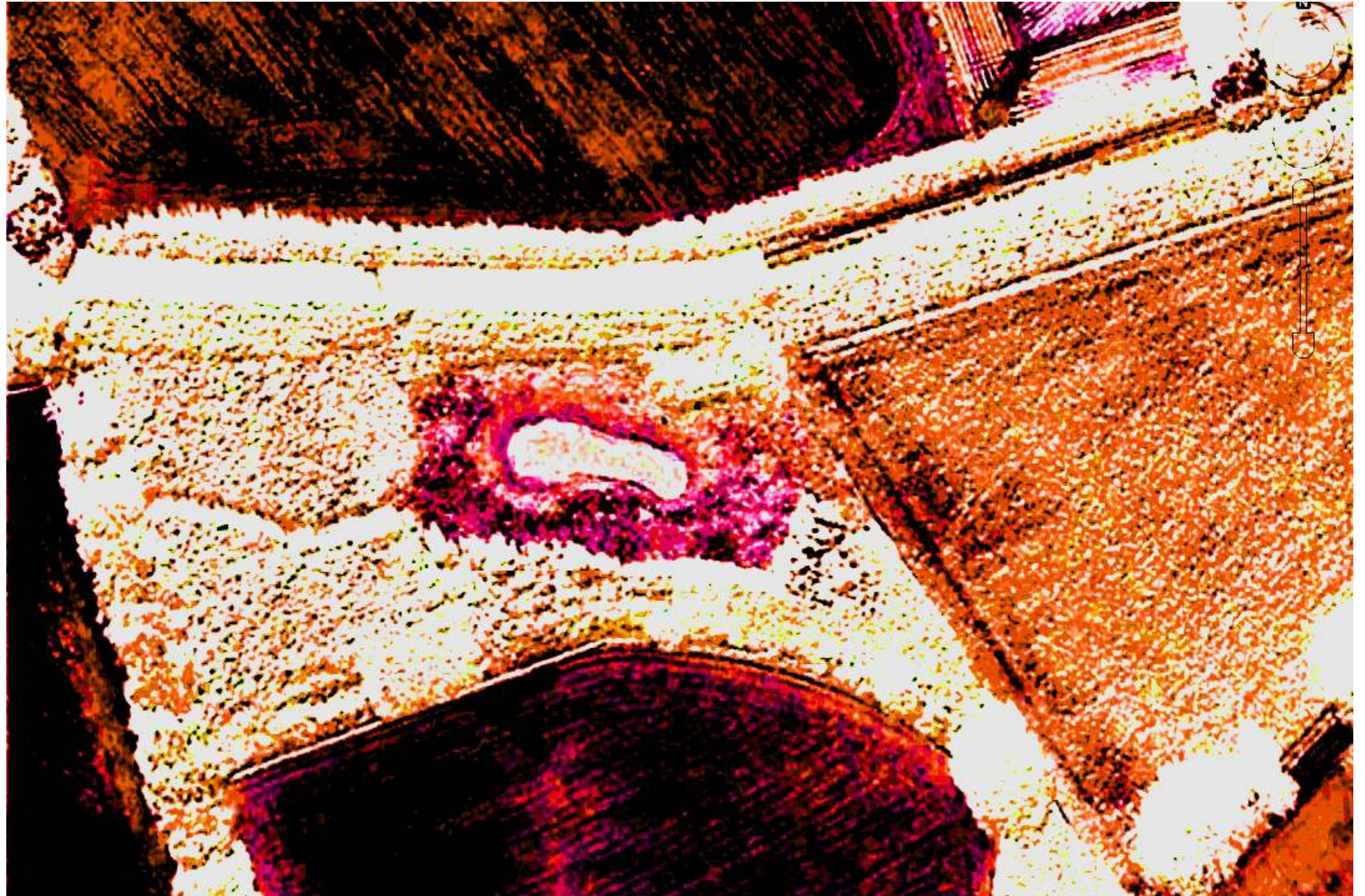
waren min of meer willekeurig gekozen: aan het begin, aan het eind en twee ongeveer middenin het gebied. Door met verticale lijnen verbindingen te leggen, zien we dat toevallig drie van de pikethandelingen bij zon poel zijn verricht. Er liggen in totaal vijf van deze bruikbare poelen langs de Heidenhoekse Vloed. Moeten er dus twee pikethandelingen bijkomen? Nog eens goed naar die poelen kijken. Als je die isoleert, zie je ze als duidelijk afzonderlijke ruimtes in het gebied liggen (zie bovenste rij). Ruimtes...

Waren we niet op zoek naar ruimte: museale ruimte?

Stap 5: Maak een zijstap
Door de foto's rood te maken, krijgen de poelen
ineens een soort lichamelijke
Plots toont het gebied iets van haar vrouwelijke
'vles en bloed'.
De moederzalen voor het Radixmuseum (de
gezochte boreling) liggen ontsloten voor ons.

Romantisch intermezzo 1

Op dit punt drong zich vanuit het gemaakte materiaal (de foto's, de kaartjes, de tekst) de vraag op of het onderzoek ondertussen ook zelf kunstwerken op zou kunnen leveren. Dus zijn er twee werkjes gemaakt waarmee bekeken is of de tot nu toe gevonden resultaten kunnen leiden tot autonome kunst.

Autonom radixkunstwerkje 1

Zaal 1 is als inspiratie genomen. Daar hield Joep de Graaff een pikethandeling (zie Landinwaarts 3, pag. 18-19), waarin zijn hoofd als draagbaar museum en persoonlijk universum symbool stond voor het menselijk reflecteren (waaronder waardevolle reflectie op plan Radix overigens).

We zien bovenaan vanaf links:

- een 'kunstige' plattgrond van zaal 1, het kruisje staat voor de zitplaats van De Graaff,
- de doorzichtige schedel met de horizon van het landschap die daar doorheen loopt,
- de stoel waarop hij zat aan de gestippelde rand van de poel, met een zwevende hoed als verwijzing naar het hoofd,
- een schetsje van hoe hieromheen een paviljoen gedacht zou kunnen worden, als ruimtelijke verwijzing naar (de publieke betreedbaarheid van) De Graaffs hersens.

Autonom radixkunstwerkje 2

Zaal 1 is weer als inspiratie genomen. In aansluiting op de rode luchtfoto's op de vorige pagina is het gras rond de poel rood, de poel zwart en het kruisje geeft wederom de zitpositie van De Graaff aan. Iets naar rechts staat een stoeltje (de stoel wordt wel vaker gebruikt als symbool voor een persoon, bijvoorbeeld in het theater).

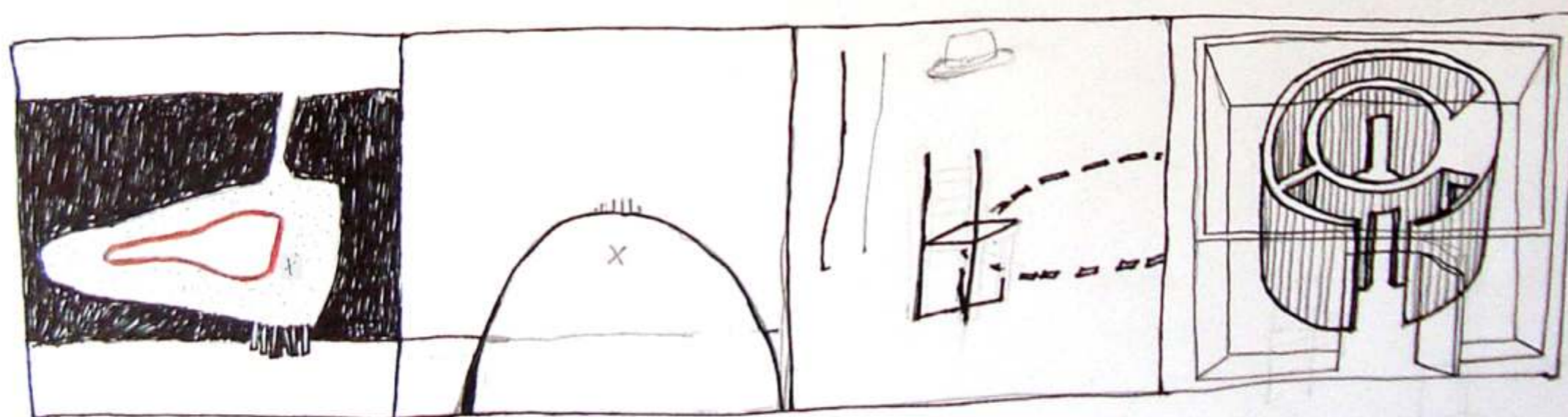
Het gearceerde vlak is de bocht die de Heidenhoekse Vloed daar maakt.

Tja. Aardig misschien. Maar als autonoom werk heeft het op de markt – voor zover die er überhaupt op burgerlijk middenstandsniveau nog is – geen kans. En bovendien is het niet duidelijk wat het maken van dit soort gebruikelijke, romantisch-moderne kunst toevoegt aan het onderzoek.

Enige reden om dit soort werk te maken, kan dus het genoegen van het maken zelf zijn, omdat daarin de heimelijke beloning voor de maker ligt.

Die 'innerlijke noodzaak' (postulaat van Kandinsky) van het kunstwerk is een magere basis. Wel afdoende voor een hobby, maar erg mager - té mager vermoedelijk - als bijdrage aan de vakdiscipline.

Vanuit het Radixonderzoek teruggrijpen op het maken van kunst in een hedendaagse mainstreamvorm had dus vermoedelijk in dit stadium geen zin.

Even recapitulieren

We hebben via de vroege ervaringen van kindeke L het vrouwelijke als leidende metafoor gevonden voor nader landschapsonderzoek rond de Heidenhoekse Vloed. We hoopten dat het landschap vruchtbaar genoeg zou blijken om een museum te dragen. We troffen in de buurt (Zelhem) tekenen aan, die duiden op vormen van foetale kunst. Dat was reden om de bevalling door ontsluiting te gaan voorbereiden. Ontsluiting krijgen is ruimte maken, daarom hebben we het (museum)barend landschap in een aantal stappen geabstraheerd.

Er bleken vijf belangrijke poelen te liggen in het gebied, ieder omzoomd door bosschages. In Radix' onderzoek krijgen ze een betekenis: het landschap toont zich als vrouwelijk lichaam. We zien vijf geboortekanalen; vijf moederzalen voor Museum Radix.

Stap 6: nog eens goed kijken, want zien we het allemaal wel goed?

In moederzalen twee en vier zijn nog geen pikethandelingen verricht om ze bij het onderzoek te betrekken. Zien we het dus wel goed dat ze, samen met de eerder geritualiseerde plekken, een museum zouden kunnen vormen?

Door stap 5 (pag. 6) wordt duidelijk dat dat inderdaad het geval is. Drie aspecten van het landschap tonen zich daar in het beeldmateriaal, die essentieel zijn voor de geboorte van een museum uit het landschap:

- de structuur van het landschap toont in de plaatjes van stap 5 een vrouwelijke lichamelijke kwaliteit (in de traditie van Moeder Aarde),
- de vorm van de gevonden moederzalen is die van een stel plattegronden (= bruikbare ruimten),
- de aanblik van de plaatjes kan 'kunstzinnig' genoemd worden (= kunstcollectie/museum).

Wat 'kunstzinnig' ook moge betekenen, het is duidelijk dat het toebedelen van het predikaat kunst gebeurt op basis van het referentiekader van de beschouwer. Hoewel er ontelbare kunstuitingen zijn, en sinds Duchamp alles kunst kan worden, oordeelt uiteindelijk de kunstbeschouwer zelf, meestal bliksemsnel, of wat hij ziet kunst betreft, en of het naar zijn smaak 'goede kunst' is.

Door de moederzalen (inclusief hun inhoud aan rituele (piket)handelingen) daadwerkelijk als museumzalen te willen zien, verricht u een conceptuele daad in de traditie van de ready-made zoals Marcel Duchamp die rond de Eerste Wereldoorlog startte. Uw eigen conceptuele vermogen en kunstzinnige bereidwilligheid wordt daardoor vanaf hier een medebepalende factor voor de potentie van plan Radix om tot een museum te komen. Immers, zonder een publiek dat in de hier aangeboden redentatie meegaat, komt/is het museum er niet, of nauwelijks.

Wie ondertussen denkt, wat een gelul allemaal, die haakt af.

Mocht er helemaal geen publiek overblijven, dan betekent dat (verdere) marginalisering of zelfs het einde van plan Radix.

Stap 7: maak de som der delen

De vijf afzonderlijke moederzalen flankeren de loop van de Heidenhoekse Vloed, die als een gleuf door het landschap loopt.

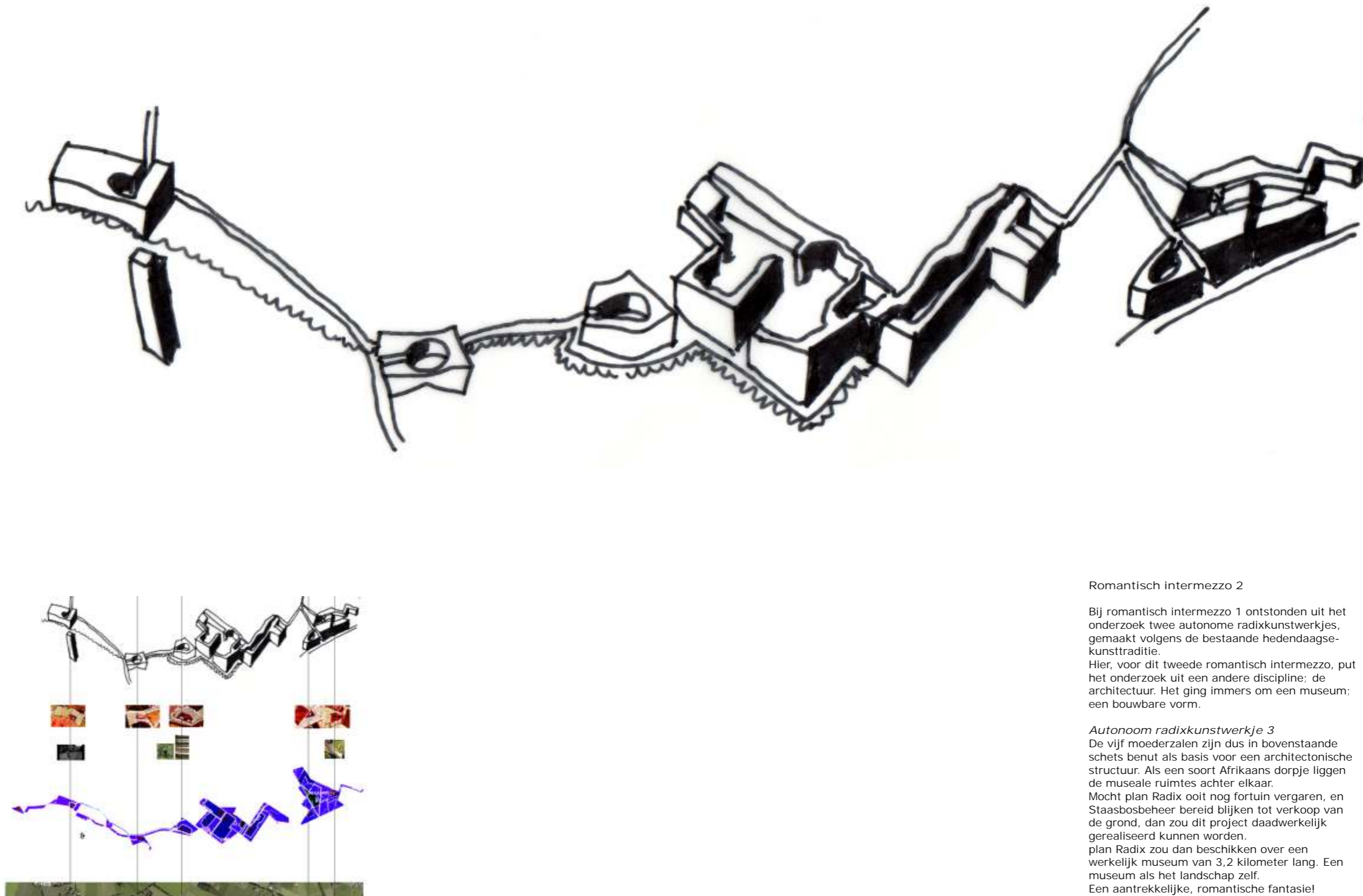
Middenin het gebied liggen ook drie grote open velden, met daarin nog enkele poelen. Deze 'hallen' horen duidelijk bij de vorm die van het museum is ontstaan. Het gaat in dit nummer van Landinwaarts echter te ver om ook al dieper op de betekenis van de

hallen in te gaan. Het onderzoek richt zich in deze fase alleen op de vijf moederzalen, plus de plek die door Blommestijn van een pikethandeling werd voorzien (zie Landinwaarts 3, pag. 20-21). Niettemin, wat het onderzoek als grondvorm voor het museum heeft blootgelegd, zijn vijf zalen en drie centrale hallen die verspreid in het bevestigingsgebied liggen.

Als we ons het museum fysiek proberen te visualiseren, dan zijn de bestaande wandelpaden het verbindende element tussen

de losse onderdelen, samen met de stroom van de Heidenhoekse Vloed.

De vergelijking met de opzet van Museum Insel Hombroich (www.inselhombroich.de), waar wandelpaden door een moerasgebied de verschillende paviljoens verbinden, ligt voor de hand. Maar plan Radix is minder concreet. Het is niet de bedoeling om het landschap fysiek iets aan te gaan doen.

Romantisch intermezzo 2

Bij romantisch intermezzo 1 ontstonden uit het onderzoek twee autonome radixkunstwerkjes, gemaakt volgens de bestaande hedendaagse kunsttraditie.

Hier, voor dit tweede romantisch intermezzo, put het onderzoek uit een andere discipline; de architectuur. Het ging immers om een museum; een bouwbare vorm.

Autonomo radixkunstwerkje 3

De vijf moederzalen zijn dus in bovenstaande schets benut als basis voor een architectonische structuur. Als een soort Afrikaans dorpje liggen de museale ruimtes achter elkaar.

Mocht plan Radix ooit nog fortune vergaren, en Staatsbosbeheer bereid blijken tot verkoop van de grond, dan zou dit project daadwerkelijk gerealiseerd kunnen worden.

plan Radix zou dan beschikken over een werkelijk museum van 3,2 kilometer lang. Een museum als het landschap zelf.

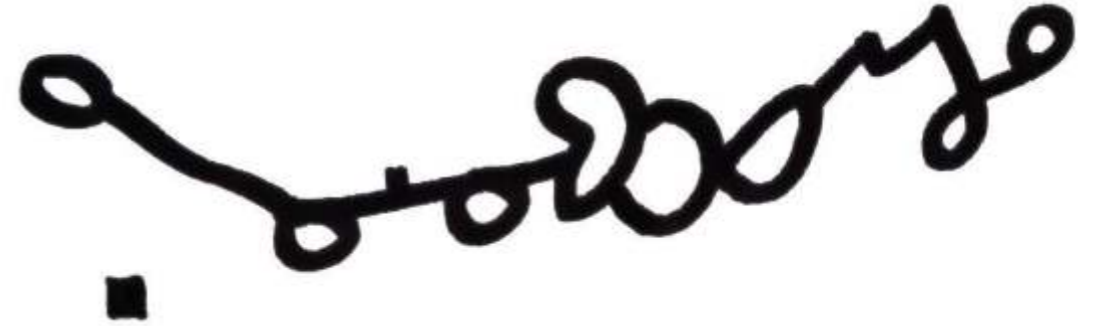
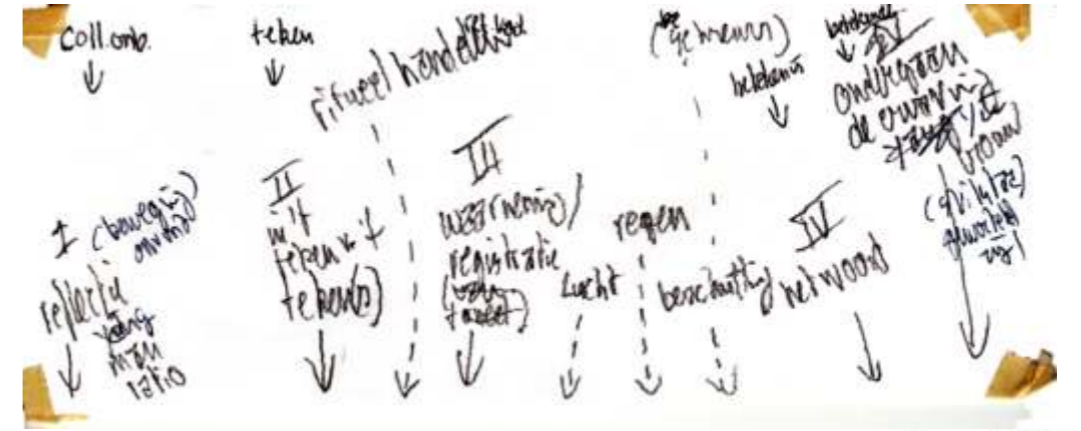
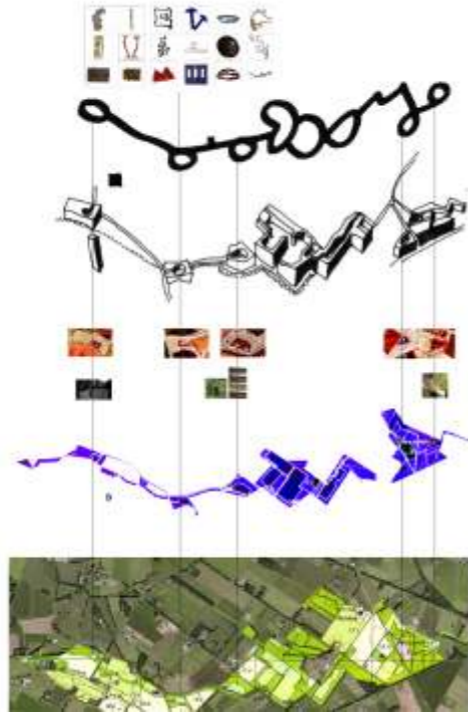
Een aantrekkelijke, romantische fantasie!

Stap 8: terug naar de bron
 Met een romantische schets van een museum van ruim drie kilometer lang toont het Radixonderzoek dat de Heidenhoekse Vloed zich als kunsttrekpleister zou kunnen meten met welke andere grote museale inrichting ook.

Het is echter schier onmogelijk en zeker niet per se wenselijk om het Radixmuseum daadwerkelijk te bouwen.
 Niet voor niks zijn de Aborigines de referentiegroep voor dit onderzoek: het landschap zelf zal ons mythische museum blijven.

We begonnen met het zoeken naar tekens van overeenkomst, van vormrijm tussen onze worteling in het landschap en het hunne (en vonden die in het werk van Haselhoff tijdens een tentoonstelling in Zelhem).
 Vanuit de architectonische schets zetten we van daaruit een laatste abstraherende stap en vinden dit: het teken van (de geboorte van) Museum Radix.
 Een geboortelandkaartje in vormrijm met de kunst van de Aborigines.

Dit is voortaan het logo van plan Radix.

Overpeinzen

Tekens tekenen

(Alsof) boete doen

Waarnemen

Worden

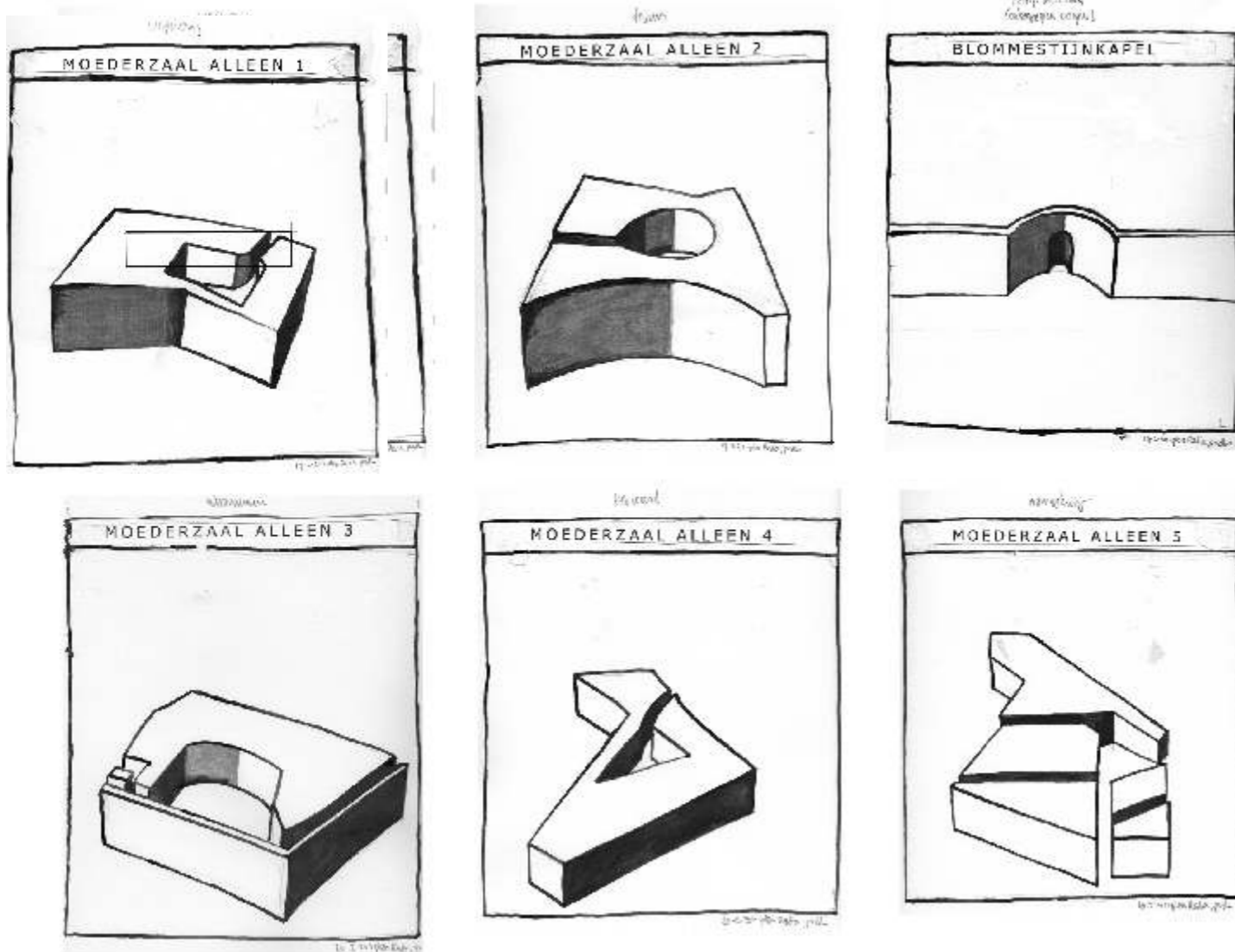
(Heimelijk) verlangen

Herinneren

Verwoorden

Aanraken

Radix Collectie Achterhoek

Het landschapsonderzoek van plan Radix heeft in 2011, zoals hiervoor beschreven, een bruikbaar geestelijk museum opgeleverd. Bovendien kwam uit het onderzoek al doende beeldmateriaal voort waarmee de collectievorming voor het museum op gang gekomen is. Het belangrijkste materiaal ontstond bij het verrichten van de pikethandelingen.

Tijdens het ontdekken van het museum bleken zich in het onderzoeksgebied vijf poelen te bevinden en drie grote velden die, als moederzalen en centrale hallen, tentoonstellingsruimten zijn gaan vormen. Hiernaast (links) ziet u de moederzalen ieder voor zich (moederzaal alleen dus) als architectonische schetsen, qua vorm gebaseerd op de rode foto-bewerkingen van de poelen (zie pag. 6). Daaronder afbeeldingen van de bijbehorende pikethandelingen. Over de handelingen voor de Blommestijnkapel* en moederzalen 1, 3 en 5 berichten we al in het vorige nummer van Landinwaarts.

* (Omdat bij de eerste serie pikethandelingen de relatie met de zalen nog niet was gelegd, kwam het zo uit dat de handeling van Blommestijn niet in een zaal, maar 'onderweg' tussen twee zalen plaatsvond. Deze toevalligheid past wonderwel bij de achtergrond van zijn pikethandeling. Met zijn performance De Juryvoorzitter, en in de commotie daaromheen, plaatste Blommestijn zich min of meer opzettelijk buiten de Achterhoekse (amateur)kunstgemeenschap. De pikethandeling betrof een passende boetedoening (alsof?). Het lijkt achteraf logisch dat dit buiten de zalen plaatsvond. Blommestijns complexe werk refereert o.a. aan de christelijke traditie van veel geprekte, maar lastig te praktiseren zelfopofferingsgezinde naastenliefde. Blommestijns pikethandeling heeft, kortom, per ongeluk een plek *hors concours* gekregen, die terecht doet denken aan een wegkapel.)

In de loop van het jaar zijn aan de museumruimtes thema's gekoppeld (zie pag. 9). De pikethandelingen voor zalen 2 en 4 konden daar vervolgens op aangesloten worden.

Pikethandeling Moederzaal Alleen 2, Tekens tekenen (Afb. rechts. In het tekstblok onderaan staat:)

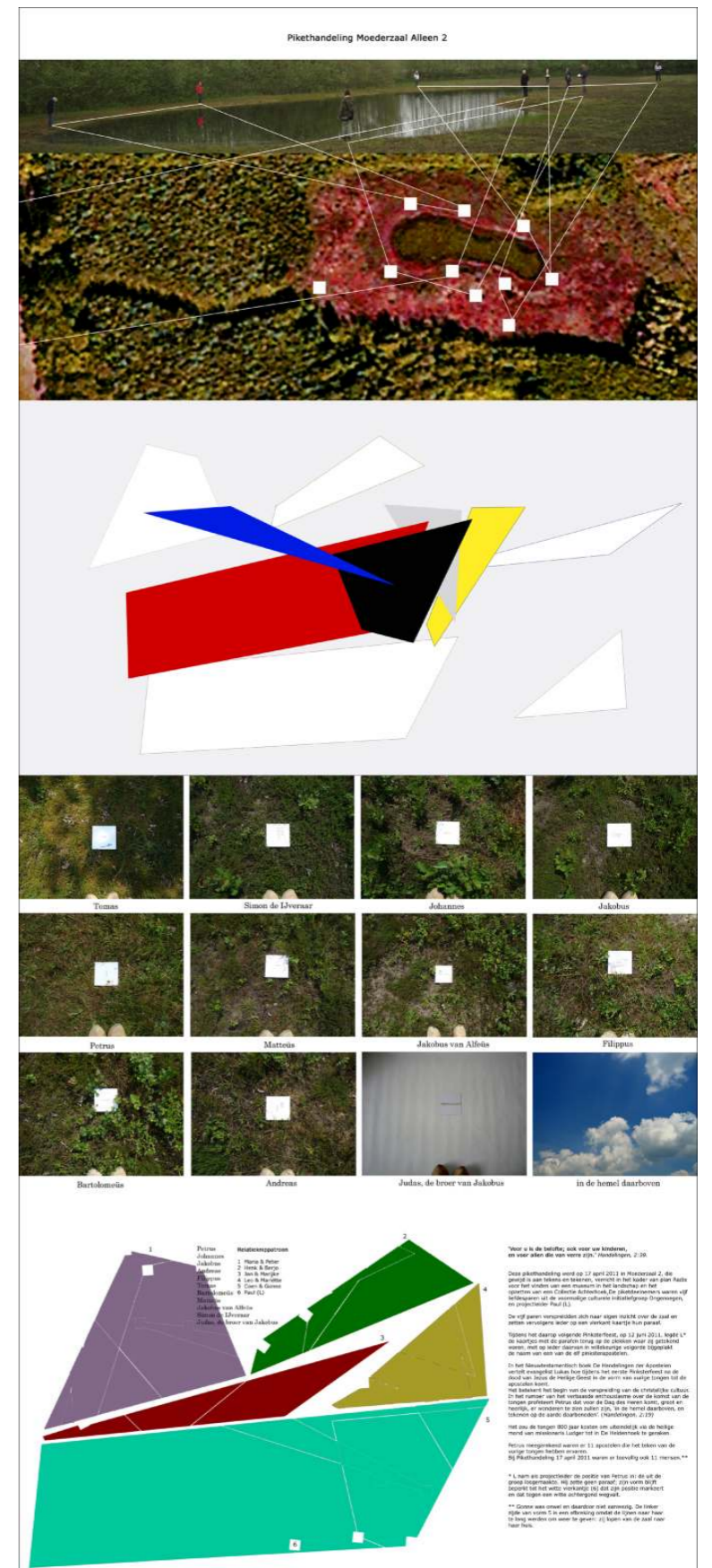
'Voor u is de belofte; ook voor uw kinderen, en voor allen die van verre zijn.' Handelingen, 2:39.

Deze pikethandeling werd op 17 april 2011 in Moederzaal 2, die gewijd is aan tekens en tekenen, verricht in het kader van plan Radix voor het vinden van een museum in het landschap en het opzetten van een Collectie Achterhoek. De pikethandelingen waren vijf liefdesparen uit de voormalige culturele initiatiefgroep Ongenoegen, en projectleider L.

De vijf paren verspreiden zich naar eigen inzicht over de zaal en zetten vervolgens ieder op een vierkant kaartje hun paraaf.

Tijdens het daarop volgende Pinksterfeest, op 12 juni 2011, legde L* de kaartjes met de parafen terug op de plekken waar zij getekend waren, met op ieder daarvan in willekeurige volgorde bijgeplakt de naam van een van de elf pinksterapostelen.

In het Nieuwtestamentisch boek De Handelingen der Apostelen vertelt evangelist Lukas hoe tijdens het eerste Pinksterfeest na de dood van Jezus de Heilige Geest in de vorm van vurige tongen tot de apostelen komt. Het betekent het begin van de verspreiding van de christelijke cultuur. In het rumoer van het verbaasde enthousiasme over de komst van de tongen profeteert Petrus dat voor de Dag des Heren komt, groot en heerlijk, er wonderen te zien zullen zijn, 'in de hemel daarboven, en tekenen

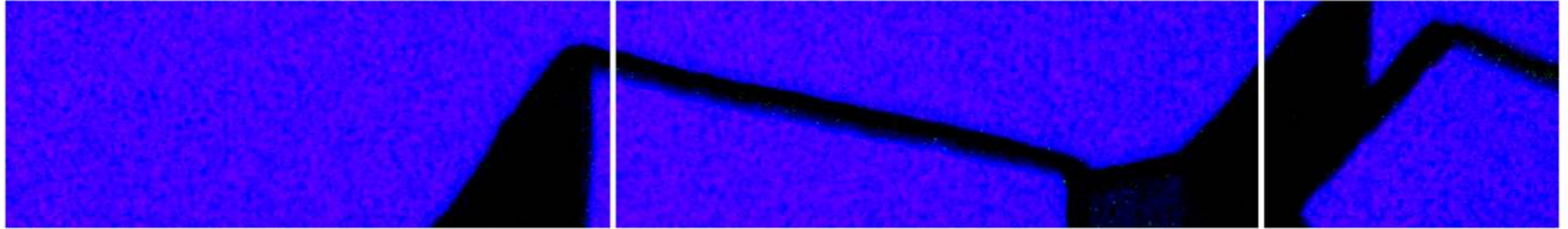
op de aarde daarbeneden'. (Handelingen, 2:19)

Het zou de tongen 800 jaar kosten om uiteindelijk via de heilige mond van missionaris Ludger tot in De Heidenhoek te geraken.

Petrus meegerekend waren er 11 apostelen die het teken van de vurige tongen hebben ervaren. Bij Pikethandeling 17 april 2011 waren er toevallig ook 11 mensen.**

* L nam als projectleider de positie van Petrus in: de uit de groep losgemaakte. Hij zette geen paraaf; zijn vorm blijft beperkt tot het witte vierkantje (6) dat zijn positie markeert en dat tegen een witte achtergrond wegvalt.

** Gonnie was onwel en daardoor niet aanwezig. De linkerzijde van vorm 5 is een afbreking omdat de lijnen naar haar te lang werden om weer te geven: zij lopen van de zaal naar haar huis.

Pikethandeling Moederzaal Alleen 4,
Verwoorden

Om verder te komen is geregeld terugkeren onontkoombaar. Zoals gezegd: L was moeder Maria's onnozele kind. Er waren twee zusjes (prachtige zusjes). Twee broertjes (prachtige broertjes), waarvan de jongste alweer dood is. Er was liefde. Er was verwarring. Er was het kunstboek van de vader met plaatjes vol vreemde troost. En daaromtrent was het woord - waren vele woorden. Een eindeloze stroom gesproken woorden. En nog veel meer, eindeloos meer was er onder het eindeloos golvend oppervlak van

het spreken het bodemloze der ongesproken woorden. Daarin verdrinkt men licht. De oudste broer in die baren rots, de trots (is hij rots, is het trots, zijn lach, is het zijn lach, zijn grijns, zijn tot grote tevredenheid gebogen mond?), hij lacht. Hij lacht prachtig; L's broer. En zijn vrouw en hun vriend lachen ook. Zo is het goed. Het is goed. Want zie, er is vreugde. Op z'n minst is er enige vreugde geweest. Dus is het goed. Blijkbaar is het tenminste ergens goed voor geweest.

Romantisch intermezzo 3

In dit nummer is in enkele romantische intermezzi geprobeerd op traditionele manieren uit het onderzoeksmateriaal enige gebruikelijke kunst te vervaardigen. Bij romantisch intermezzo 1 gebeurde dat door een serie tekeningetjes te maken, die misschien wel aardig waren, maar waarvan het nut onduidelijk bleef. Romantisch intermezzo 2 bleek nuttiger, omdat het de droom van een echt bouwbaar museum visualiseerde. Romantisch intermezzo 3 is nu een poging de romantische benadering te objectiveren - d.w.z. onafhankelijk te maken van het romantische 'genie' van de maker. Daartoe wordt hier een reeds uit het onderzoek voortgekomen vorm als uitgangspunt genomen:

Autonoom radixkunstwerkje 4 is de blauwe prent hierboven. Het is een detail van de architectonische schets van moederzaal 1, uitgesneden (zie kadertje te aldaar op pagina 10), vergroot en blauw gemaakt.

Waarvan akte.

Epiloo

Blijft de vraag wat we hier nou eigenlijk allemaal aan hebben in termen van gewoon genietbare kunst. Niet voor niets hadden de eerste vier piketpioniers een bidprentje met werk van Anne Semler op zak (zie Landinwaarts 3, pag. 30-33). Haar werk staat binnen de collectie voor de kracht van het autonome werk dat instinctief aanspraak maakt op de aandacht van de beschouwer zonder dat er allerlei intellectueel en conceptueel gedoe en geoudehoer aan te pas hoeft te komen. Niettemin stelde plan Radix in deze publicatie bewust en hoopvol op dat soort gedoe en geoudehoer bij haar zoektocht om de kunstbeoefening als discipline te ondersteunen.

Of deze aanpak zinnig is, zal moeten blijken. Het lijkt in ieder geval waarschijnlijk dat niet in de eerste plaats het conceptuele, maar juist het traditionele autonome werk, gemaakt door een archetypisch getalenteerde maker, de kunstvorm is die haar belang nooit verliest. Terugkijkend op het afgelopen onderzoeksjaar zal daar in de volgende onderzoeksfase vermoedelijk (nog) meer rekening mee moeten worden gehouden.

Bon. Genoeg voor vandaag. We keren terug naar Stap 1: neem een foto. Links ziet u vijf pretentieloze foto's van de ondoordringelijke schoonheid van de werkelijkheid. Denk daarbij aan Stap 0.

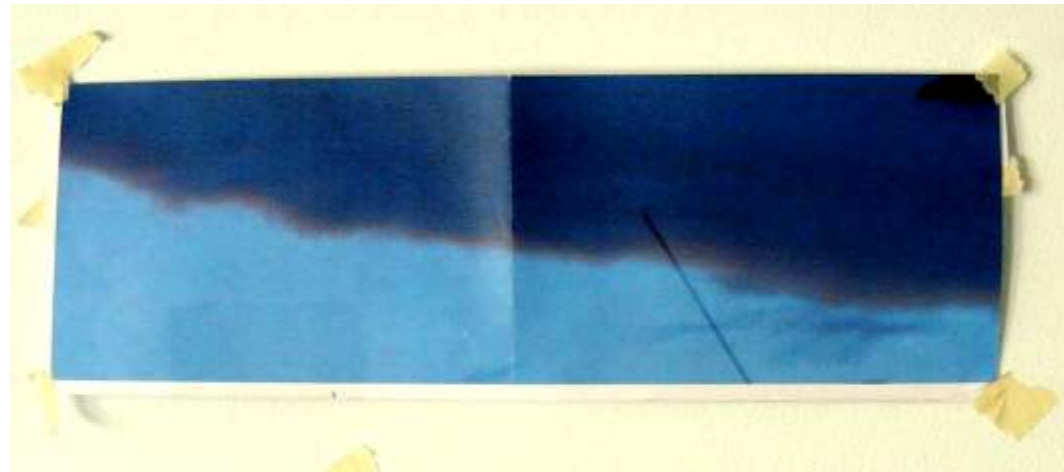
Dank aan alle piketpionieren

Ook voor twee van de drie hallen zijn inmiddels pikethandelingen verricht (hier niet nog niet besproken of afgebeeld). Bij verschijnen van dit nummer was alleen voor Hal A, Worden nog een pikethandeling nodig. In het volgende nummer van Landinwaarts zullen deze behandeld worden.

Graag bedankt plan Radix alle pikethandelaars tot nu toe (naar zaal, van west naar oost):

- Moederzaal 1, Overpeinzen Joep de Graaff
- Moederzaal 2, Tekens tekenen Koen Boddeke, Gonne Boddeke-Evers, Peter van den Ham, Maria Hees, Jan Mommers, Marijke Mommers-van Geijn, Leo Traas, Mariëtte Traas-Kraakman, Henk Wubbels, Berjo Wubbels-Weikamp
- Blommestijnkapel, (Alsof) boete doen Jacques Blommestijn
- Moederzaal 3, Waarnemen Arthur van der Lee
- Hal A, Worden n.n.b.
- Hal B, (Heimelijk) verlangen Michiel Gerlagh, Anton Klein, Tom Moers, Saar Veneman, Jolanda Waaijer
- Hal C, Herinneren Rob Heimplaetzer, Susan Heimplaetzer, Roos Kamphuis, Arthur van der Lee, Lucia van der Lee, Kym Park
- Moederzaal 4, Verwoorden Marcel van der Lee, Ina van der Lee-Stegehuis, Rob Stevens
- Moederzaal 5, Aanraken Gerrie Kuipers

Bijzondere herinnering gaat uit naar de bijdrage van Koen Boddeke. Hij overleed op 29 oktober 2011.

Stap 0: bezie de klaarblijkelijke
werkelijkheid
Nu, daar, ruist zonder ons, dus ongehoord, de
wind daadwerkelijk langs de Heidenhoekse Vloed.
Het gras wuift, want er trekken wolken over.